

Natuurbeheerders moeten werkelijk alle zeilen bijzetten om Rode Lijstsoorten te redden en de gevolgen van verdroging, verzuring en vermessing tegen te gaan. Op Landgoed Appel komen daar zelfs grote bulldozers aan te pas. Bomen worden weggehaald, vergraste heidevelden worden geplagd, sloten gedempt en vennen geschoond om de gevarieerde flora terug te krijgen. De ingrepen blijken succesvol, de moeraswolfsklauw en de bleekgele droogbloem floreren weer.

Overlevingsplan pakt gunstig uit voor landgoed Appel

Rode Lijstsoorten met groene stip

We moeten roeien met de riemen die we hebben. In het natuurbeheer moeten we soms keihard aan de slag met 'symptoombestrijding'. We steken jaarlijks acht miljoen euro in overlevingsprojecten, in wetenschappelijk onderzoek en in maatregelen om de effecten van vermessing, verzuring en verdroging te neutraliseren.

OVERLEVINGSPLAN LEVERT KENNISNETWERK

Het Overlevingsplan Bos en Natuur (OB+N) dateert uit de jaren tachtig. Ruim twintig

OVERLEVINGSPLAN BESTRIJD NIVELLERING

Voor een grote biodiversiteit heb je een zeer gevarieerde leefomgeving nodig. De rijkste natuur is te vinden op de mooiste overgangen van hoog naar laag, van droog naar nat, van voedselarm naar voedselrijk. Want juist op zulke overgangen ofwel gradiënten tref je allerlei plantensoorten en de bijbehorende rijke fauna. Op de ene plek wint de een de concurrentieslag, op de andere plek de tweede, elders is de derde of de vierde in het voordeel. Als de verschillen in milieumomstandigheden erg groot zijn, is het aantal planten- en diersoorten navenant groot.

Het belangrijkste gevolg van vermessing, verzuring of verdroging is dat het aantal soorten sterk afneemt. Milieuvuiling zorgt namelijk voor nivellering in milieumomstandigheden. Op sterk verdroogde, verzuurde of vermeste plaatsen tref je doorgaans een verarmde vegetatie, waarin vaak slechts één soort dominant is. Bij een eenzijdige flora hoort een arme fauna, dus bij kleinere milieuverschillen is de biodiversiteit duidelijk geringer.

jaar geleden groeide het besef dat de achteruitgang van de natuur vooral was te wijten aan de verzuring, vermessing en verdroging van natuurgebieden. De aanpak van deze milieuvuiling bleek een kwestie van lange adem. Het brongerichte beleid (de bestrijding van milieuvuiling bij de bron) leidde niet snel genoeg tot resultaten en dus moesten we extra maatregelen nemen om de bedreigde planten en dieren te redden. We maakten Rode Lijsten van bedreigde en zeldzame soorten, maar veel van deze soorten gingen zo hard achteruit dat ze dreigden te verdwijnen voordat de brongerichte aanpak succes zou hebben. Het lange termijnbeleid werd aangevuld met overlevingsmaatregelen voor de korte termijn: de vermessing werd aangepakt met plaggen, verzuring met bekalken en verdroging met vernatten. In 1989 kwam er een subsidieregeling voor zulke Effectgerichte Maatregelen (EGM).

De subsidieregeling stimuleerde het toegepaste onderzoek van universiteiten. Terreinbeheerders en ecologen gingen nauw samenwerken om van ieder project te leren. Dat leidde tot een Kennisnetwerk Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit (O+BN), gericht op het herstel van de biodiversiteit in Nederland. Tijdens het O+BN-symposium van 4 november 2008 in Ede kwamen zevenhonderd terreinbeheerders, waterschappers, beleidsmakers, onderzoekers en adviseurs bij elkaar om kennis en ervaringen uit te wisselen. Bij dit symposium hoorde een excursie naar Landgoed Appel bij Voorthuizen, zodat de pers kon zien wat er goed gaat en wat er fout loopt.

Onder: De bleekgele droogbloem floreert weer op landgoed Appel.

Onder: De moeraswolfsklauw is nu een Rode Lijstsoort met groene stip. De sporenplant keert bij plagprojecten op nat zand doorgaans massaal terug.

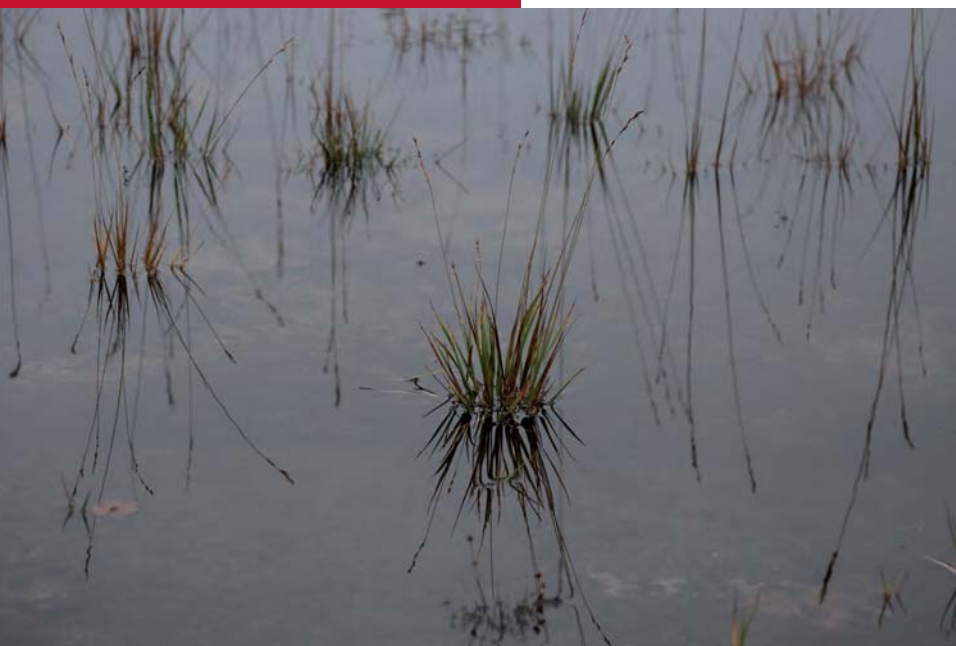

Boven: Op de vergraste heidevelden van Landgoed Appel is flink geplagd, de humuslaag wordt tot op het kale zand verwijderd. Tijdens een speciale OBN-excursie vertellen André Jansen, Bart van Tooren en Arend van Gens over dit herstelproject.

vertelt André Jansen: „De verzuring en vermisting zijn al een heel eind teruggedrongen, maar de aanpak van de verdroging staat helaas nog in de kinderschoenen. De overheid had zich voorgenomen om voor het jaar 2000 een kwart van de verdroogde natuurgebieden aan te pakken en voor 2010 de helft. Maar daar is bar weinig van terecht gekomen. Op dit moment is slechts vier procent aangepakt.”

„Op Landgoed Appel kun je zien wat er gebeurt als je gaat plaggen voordat de waterhuishouding echt op orde is. We kunnen hier met plaggen de vergassing van de heide inderdaad terugdringen. Op de kale stukken kiemen weer zonnedauw en bruine snavelbies. Maar het pijpenstrootje rukt alweer op, over vijftien jaar staat dit gras weer overal en dan kunnen we weer van voren af aan beginnen. En het plaggen heeft wel forse nadelen voor de fauna, dat moet je niet te vaak doen.” „Landgoed Appel ligt in een gevarieerde

De bruine snavelbies staat in het winterhalfjaar met de voeten in het water.

ALLE FOTO'S BIJ DIT ARTIKEL: KEES DE HEER

PIJPENSTROOTJE DOMINEERT DE REST

Op landgoed Appel werden we een hele middag rondgeleid door drie gidsen: beheerder Arend van Gens, mossenkenner Bart van Tooren van de Vereniging Natuurmonumenten en ecooloog André Jansen van de Unie van Bosgroepen. Het driehonderdvijftig hectare tellende Landgoed Appel is particulier bezit en de eigenaar werkt met honderden andere particuliere natuurbeheerders samen in de Unie van Bosgroepen. „Verdroging is het grootste rampdossier,”

streek met droge en natte stukken. Het reliëf is goed, maar de waterhuishouding moet geavanceerder. 's Winters staat hier genoeg water, maar de duur van de hoge winterstand is te kort en de zomerstand is eigenlijk te laag. Als het water 's zomers minder dan tachtig centimeter onder de oppervlakte zit, dan krijg je allerlei veenmossen, kleine en ronde zonnedauw, bruine en witte snavelbies. Maar als het water 's zomers maandenlang ruim een meter onder de oppervlakte daalt, dan redden deze zeldzame soorten het niet meer, terwijl het pijpenstrootje snel oprukt.”

PETITIE REGELING DRAAGVLAK NATUUR

Het landelijk bestuur van de KNNV heeft tijdens het O+BN-symposium van 4 november 2008 een petitie ondertekend voor het behoud van de Regeling Draagvlak Natuur. Deze petitie is aan de leden van de vaste Commissie voor LNV uit de Tweede Kamer der Staten-Generaal gestuurd. De Minister van LNV heeft in haar begroting voor 2009 aangegeven de Regeling Draagvlak Natuur te zullen uitfasen, omdat de Beleidsnota Natuur en Milieu-educatie een goede vervanging van deze regeling zou zijn. Wij hebben met negen andere natuurorganisaties onze verontwaardiging uitgesproken over deze motivatie, omdat de huidige regeling gebruikt wordt voor een breed palet aan projecten en programma's. De KNNV vindt de opstelling van LNV en de aandacht voor de natuur bij LNV zeer zorgelijk. Het lijkt er op dat de motivatie ontbreekt om zich werkelijk voor de ontwikkeling en behoud van de natuur op nationaal niveau in te zetten. Decentralisatie van het natuurbeleid naar de lagere overheden, zoals provincie en gemeente, is in. Los van de vraag of daar voldoende kennis aanwezig is, leidt dit in elk geval tot een enorme versnippering van verantwoordelijkheden. Waarbij het zich laat raden wie of wat de verliezer is. De natuur in Nederland staat gewoon onder grote druk en het is van groot belang dat overheid en samenleving samen zorgen voor bescherming van de natuur. De Regeling Draagvlak Natuur moet dus worden behouden en moet worden voorzien van een substantieel budget, zodat maatschappelijke organisaties kunnen blijven werken aan het vergroten van bewustwording van en draagvlak voor die natuur.

*Namens het Landelijk Bestuur van de KNNV,
Anton van Weelden*

LNV-BEGROTING 2009

De Tweede Kamer verwierp op 18 december 2008 een amendement dat de Regeling Draagvlak Natuur in ere wilde herstellen en voorstelde om af te zien van de voorgestelde uitfasering. De Tweede Kamer steunde wel een amendement dat de zeer succesvolle Regeling Effectgerichte maatregelen Natuur wil continueren.

MOERASWOLFSKLAUW KEERT MASSAAL TERUG

De drie gidsen tonen ons een voormalige maïsakker die is omgetoverd tot natuurgebied. Arend van Gens: „Op deze plek lag tachtig jaar geleden een heideveld. In de crisistijd vlak voor de Tweede Wereldoorlog mochten de boeren daar een akker van maken, nu hebben we de klok weer teruggedraaid. Destijds is de akker geëgaliseerd, nu hebben we de reliëfverschillen weer her-

Een voormalige maïsakker is omgetoverd tot een reliëfrijk natuurgebied met vennetjes.

steld. We zorgen voor veel overgangen van hoog naar laag, want juist die overgangen zijn interessant.”

Bart van Tooren en André Jansen wijzen op de uiterst gevarieerde vegetatie: „Niet alleen de dophei keert terug. De moeraswolfsklauw

doet het hier prima. Op leemhoudende plekken stagneert het water en daar krijgen we riet. Langs de vennen floreert de bleekgele droogbloem. We vinden kiemplanten van duizendguldenkruid, in een van de plas-sen groeit de witbloeiende waterranonkel.”

„We praten nu over Rode Lijstsoorten met een groene stip. Dankzij dit herstelproject en vergelijkbare ingrepen elders is de moeraswolfsklauw nu geen zeldzame soort meer. De witbloeiende waterranonkel had nog slechts tien groeiplaatsen, nu weer meer dan vijftig. Bij de eerstvolgende herziening van de Rode Lijst van zeldzame en bedreigde planten kunnen zulke soorten van de lijst worden gehaald, want ze raken uit de gevarezone.”

Arend van Gens wijst ons een paar keer op prachtige prenten van een edelhert: „Op Landgoed Appel lopen al jarenlang hinds rond, maar dit najaar hadden we voor het eerst ook enkele grote geweidragers.”

De beheerder benadrukt dat een gevarieerde flora doorgaans eveneens een rijke fauna betekent: „Vrijwilligers hebben deze zomer op ons landgoed maar liefst dertig verschillende soorten libellen geturfd. Ik was eerst wat sceptisch over het herstelproject, maar de resultaten overtreffen mijn verwachtingen.”

(advertenties)

nieuw & gebruikt
microscopen
 verrekijkers - fotoapparatuur

www.microscopen-specialist.nl
 openingstijden: woe/vrij/zat 10⁰⁰-17⁰⁰ don 10⁰⁰-18⁰⁰
 internet: www.fotoabro.nl www.abroverrekijkers.nl
 ☎ (075) 6 700 747 e-mail: info@fotoabro.nl
 Zuidelijk 60 1501 CN Zaandam

VOOR MEER KENNIS VAN DE NEDERLANDSE FLORA,
 zie: **www.ecologiecursus.nl**

Geef uw kind de natuur cadeau!

Vraag een gratis WILDzoekers Expres aan: www.wildzoekers.nl/proefnummer

Of vul de bon volledig in en stuur hem naar:
 WILDzoekers, Antwoordnummer 1770,
 1243 VB 's-Graveland

Naam _____
 Adres _____
 Postcode/woonplaats _____

Adverteren in Natura?
 Neem contact op met
 Allround Media Services
 Lorentzkade 344, 2014 CJ Haarlem
 tel. (023) 524 53 36, fax (023) 524 80 43